

Nummer 2 - jaargang 40 - 2020 - april, mei, juni
Afgiftekantoor: Achterstraat 1, 9450 Haaltert

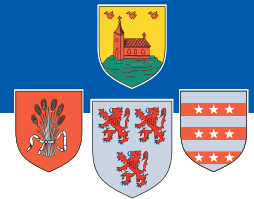
België - Belgique
PB
9450 Haaltert
3/5008
P 005370

Redactie: Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Verantwoordelijke uitgever: Willy De Loose

DE WA B A N D E

- Heldergerem - Kerksken - Terjoden - Denderhoutem - Haaltert - Heldergerem - Kerksken

HEEMKUNDIGE KRING HAALTERT

Redactioneel

Eerst en vooral oprecht dank aan de vele leden die hun lidmaatschap hernieuwden. Ruim 92% van de leden deden dat! Prachtig!

Wij zullen ons blijven inspannen om jullie een fraai en interessant tijdschrift aan te bieden. Voel je je geroepen om ook een interessante bijdrage te publiceren, geef een seintje. Uw suggestie wordt in dank aanvaard.

De publicatie van 'Atom 40-45' van onze medewerker Luc Pots is een schot in de roos. Wij mochten 325 voorinschrijvingen noteren. Het boek is uitverkocht. Wegens de huidige turbulente periode werden wij helaas genoodzaakt de voorstelling in de Muziekacademie te annuleren. Ondertussen hebben jullie waarschijnlijk het boek reeds ontvangen.

Langs deze weg willen wij namens de vele geïnteresseerden onze medewerker oprecht feliciteren met het prachtige relaas over zijn dorp in WO II. Het is een indrukwekkend tijdsdocument dat onze belangstelling verdient.

Wij kijken reeds uit naar de volgende publicatie. Kerkskenaar Marcel Baetens verdiepte zich in het wielergebeuren in zijn geboortedorp. Zijn boek dat de sprekende titel meekreeg: *'Houd de baan vrij de renners zijn in aantocht'* is een ongelooflijke ontdekking van wat er zich in Kerksken op het wielersfront afspeelde de voorbije decennia. Door de vele illustraties is het niet alleen interessant leesvoer, maar wordt het eveneens een verhelderend kijkboek! Op *'kerremistekesken'* wordt het voorgesteld. Verdere informatie elders in dit nummer.

Voor de facebookgebruikers willen wij de quiz die Marcel Baetens opstelde warm aanbevelen onder het moto: *'Ge zetj va Késken, aske...'* De eerste gerangschikten wil de Heemkundige Kring belonen met enkele prijzen, o.m. boeken over de plaatselijke bibliografie en lidmaatschap van de HK.

Nieuw !
Verschijnt in september.
Nu bestellen!
Zie verder pag. 27

Denderhoutem, Haaltert, Heldergerm,
Kerksken, Terjoden

Heemkundige Kring Haaltert
3-maandelijks ledenblad
40e jaargang 2020 - nr. 2

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Voorzitter - Secretariaat
Willy De Loose
0472 809 912
info@hkhaaltert.be

Documentatiecentrum:

Warandegebouw
Sint-Gorikspein 17 A - 9450 Haaltert
Elke donderdag van de maand,
van 10 tot 12 uur, uitgezonderd
juli en augustus en feestdagen
en op afspraak (0472 809 912)

Medewerkers:

Denderhoutem:

Luc Pots
Hans Sonck

Haaltert:

Wim Allaer
Toon Bockstaele

Rik De Schepper

Raf Hendrickx
Marc Stalpaert
Christophe Provost
Staf Versavel

Heldergerm:

William Minnaert
Tony De Rijck - taalcorrector

Kerksken:

Joris De Kegel

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Lidmaatschap: € 15
Steunend lid: € 20 - Erelid: € 25
Rek. nr. BE40 4395 0830 6163
Heemkundige Kring Haaltert
E-mail: heemkundigekringhaaltert@gmail.com
Website: www.hkhaaltert.be

■ Heemkundige Kring Haaltert

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn/haar teksten. Teksten mogen overgenomen worden mits bronvermelding.
HK Haaltert is lid van 'Heemkunde Oost-Vlaanderen'.

*Met de steun van de provincie Oost-Vlaanderen
en van de gemeente Haaltert.*

IN MEMORIAM VICTORINE AMANDINE TEMMERMAN

°HAALTERT, 29 AUGUSTUS 1919, +KORTRIJK, 16 APRIL 2020

*Als de tand des tijds is afgesleten,
je eigen leven bijna is vergeten
verlangen gedooft
vreugde bedolven
verdriet verstild,
is afscheid onvermijdelijk,
misschien een vriend.
Nu jezelf bent verdwenen
bewaren wij het leven
als een stille schat,
waarin je kind-
je vrouw- je moeder- zijn
in liefde ligt vervat.*

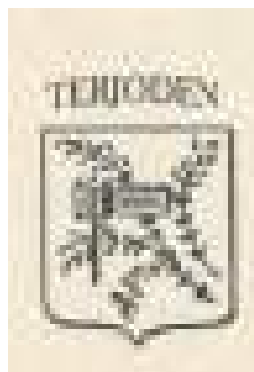
VERLEDEN JAAR STUURDEN WIJ NOG GELUKWENSEN BIJ DE VIERING VAN HAAR 100STE VERJAARDAG. VANDAAG WERD ZIJ GEVELD DOOR HET ONVERBIDDELIJKE CORANAVIRUS. AMANDINE VERLIET ENKELE JAREN GELEDEN HAAR 'TREIJEN' EN VERBLEEF IN HET WZC DE KORENBLOEM IN KORTRIJK IN DE OMGEVING VAN HAAR KINDEREN.

BIJ DE OPRICHTING VAN DE HEEMKUNDIGE KRING IN 1980 WAS ZIJ ONMIDDELIJK EEN ENTHOUSIAST BESTUURSLID. HAAR WERKTERREIN 'TERJODEN' LAG HAAR NAUW AAN HET HART. IN TIENTALLEN NUMMERS VAN ONS TIJDSCHRIFT VERSCHENEN BIJDRAGEN OVER 'TREIJEN'. ZIJ BEET ZICH VAST IN HET ONTSTAAN VAN HET EREMBODEGEMS GEHUUCHT, DAT BIJ DE FUSIE VOOR EEN GEDEELTE BIJ HAALTERT GEVOEGD WERD. HAAR ARTIKELENREEKS OVER DE WIJKNAAM TERJODEN EN HET ONTSTAAN VAN DE PAROCHIE BEVATTEN EEN SCHAT AAN INFORMATIE VOOR AL WIE MEER WIL WETEN OVER DE GESCHIEDENIS VAN ONZE REGIO.

ZIJ HEEFT MET VEEL ENTHOUSIASME MEEGEWERKT AAN DE ONTPLOOIING VAN DE HEEMKUNDIGE KRING. WIJ ZIJN ER ENORM DANKBAAR VOOR.

DE VOORZITTER EN MEDEWERKERS

De plaatsnaam Terjoden

De plaatsnaam 'Terjoden' heeft een onzekere betekenis. Mogelijk is er een verband met de volksnaam 'jood' en betekende: de plaats waar zich een jood (joden, een joodse familie of gemeenschap) had gevestigd.

Onofficieel blazoen van Terjoden een ontwerp van Amandine Temmerman.

De oudst bekende vermeldingen dateren uit de 14e eeuw: «lants ter Juede» (Hospitaal Aalst, Renteboek, einde 14e eeuw), «ter Jode waert» (1380, Renteboeken H. Geest, Aalst)¹.

Volgens Ben Vermoesen is het mogelijk dat er in onze streek joden gewoond hebben. Hij schrijft: «In de dertiende en veertiende eeuw hadden joodse gemeenschappen, afkomstig uit het Rijnland, zich gevestigd in de Brabantse steden Brussel, Leuven, Tienen en Tongeren, alle gelegen langs de heirbaan van Brugge naar Keulen².» Hij meent dat zich ook op de zijtak van Asse naar Aalst joden zouden gevestigd hebben en steunt daarbij op een aantal vermeende joodse plaatsnamen als «Mazier, Mazenzele, Mazelgraat, Mazits». Directere toponiemen zijn: «Jodenput» in Asse, «Terjoden» in Erembodegem en Aspelare, «ten Joden» in Denderhoutem (Lebeke) en «Jodenveldeken» in Aspelare.

Dr. Luc Van Durme zoekt de oorsprong van de plaatsnaam in de familienaam De Juede, die in Oost-Vlaanderen veelvuldig voorkomt. Zo wordt reeds in 1295 ene Willem de Jueden vermeld (Rentenboek H. Geest van Aalst) en in 1380 Willem van der iode (Rentenboeken van den H. Geest van Aalst). Een andere mogelijkheid volgens Van Durme zou zijn dat de familienaam de Juede overdrachtelijk gebruikt werd als benaming voor slechte grond: «de Jood» als depreciërende terreinnaam voor grond die niet deugt. Het toponiem zou in dat geval niet rechtstreeks afgeleid zijn van de familienaam.

Ook dr. M. Gysseling (+) heeft zich over het toponiem Terjoden gebogen. In een onuitgegeven aantekening denkt hij aan een verdwenen woord «jode, juede» dat verwant zou geweest zijn met het Laatlatijnse «jutta», wat soep betekent. «Jode, juede» zou dan zoveel als «modderpoel» hebben betekend. Terjoden zou dan staan voor «plaats waar het

moerassig is». Het plaatselijke toponiem «Venne» (moerasland, plas, waterpoel in een heide) kan die interpretatie ondersteunen.

Van Durme wijst er echter op dat er naast dat “verdwenen” woord “jode, juede” wel degelijk een Middelnederlands woord “juche³” voor vleesnat (cf. het Franse “jus”) bestaat. Het is wat vreemd, zegt hij, dat twee zo verwante woorden voor ongeveer hetzelfde begrip ooit naast elkaar zouden hebben geleefd.

Gysseling verwijst ook naar het blijkbaar vrouwelijke genus van het woord: *van der iode*. Volgens Van Durme echter wijzen de alleroudste en ook de latere vormen op een genitief meervoud. Ze verschijnen in een elliptische constructie, zoals in het Engels en ook in het Middelnederlands het geval is; vergelijk: at the baker's (place, shop), bij sbackers (stede). Bij “ter (te der) Joden⁴” (stede, gehuchte ...) staan we dus voor een meervoud i.p.v. een enkelvoud. Een woonplaats van Joden dus. Toch stellen we vast dat de oudste attestaties die De Brouwer vermeldt alle enkelvoudig zijn. Pas in 1539 duikt de eerste meervoudsvorm op: «wech die ter Jueden weert loopt» (Hosp. Aalst, Oorkonde nr. 20). Ook alle latere attestaties staan in het meervoud.

In deze bespreking van de plaatsnaam Terjoden mogen we de bijdragen van Amandine Temmerman in de **Mededelingen Heemkring Haaltert** niet onvermeld laten. Met buitengewoon enthousiasme en taaie doorzettingskracht heeft ze een jarenlange zoektocht ondernomen naar het mysterie Terjoden. Daarbij heeft ze een aantal verklaringen geponeerd die geen van alle stand hielden. Twee ervan halen we hier even aan. Kon de voornaam Godfried, Godevaerd, niet geleid hebben tot «ter jode waert», vroeg ze zich af. Vervolgens: hield het Middelnederlandse woord «jude» verband met het Latijnse «judex» (rechter)? «Zou het niet mogelijk zijn dat men destijds in de volksmond bv. sprak van: ter juede(n) – ter judi – ter jude – ter joede(n) waert gaan, als men bedoelde «gaan naar de rechtszitting of naar deze persoon die recht spreekt: de rechter of judex, of judices?» (Mededelingen 1984, nr. 4) Ze schrijft dr. M. Gysseling aan, die haar het volgende antwoordt: «De plaatsnaam ter Jode(n) komt meermaals voor. In mijn materiaal vind ik vermeldingen vanaf de 13de eeuw, zowel te Aspelare als te Erembodegem. Deze oude vormen bewijzen duidelijk dat het woord enkelvoudig vrouwelijk is; verband met de plaatsnaam Joden is bijgevolg uitgesloten. Fonetisch verband met Godfried is uitgesloten. Veeleer zie ik er een heel oud woord in dat verwant is met laatlatijn iutta «soep»; als toponiem dus

een zeer drassige plaats. Ook het verwante Duitse woord *Jauche* duidt zowel soep als aal aan.” (1985, nr. 1, p. 13) “Als oorspronkelijke betekenis van de gehele woordgroep mag men aannemen “vocht, slijk”, “slijm”. In toponiem: “drassige grond”. Zeer waarschijnlijk is het woord *jode*, waarvoor men mag reconstrueren Oudnederlands *jotha* of *joda*, bij ons overgeërfd uit de substraattaal, dat is de taal die hier gesproken werd vóór de germanisering.” (p. 14). Maar deze gefundeerde wetenschappelijke verklaringen konden Amandine Temmerman niet bevredigen. Ze merkt op dat Terjoden, aan de goede zijde van de Dender gelegen, overwegend droog is, met uitzondering van een paar plaatsen als de Venne, de Watervenne en een deel van de omgeving van de Dries. Vergat ze daarbij niet dat zich ook in hoger gelegen gebieden moerassen kunnen bevinden, men denke b.v. aan de Hoge Venen? In een laatste bijdrage (Mededelingen, jg. V, 1985, p. 72) meent ze de definitieve verklaring te hebben gevonden. Ze stelt vast dat de familienaam “de Juede, de Jode” eerst komt en pas nadien het toponiem. De plaatsnaam zou dus van de familienaam afgeleid zijn, die dan wel degelijk naar een Jood (Joden, Joodse familie) verwijst. In dit geval zouden dat, steeds volgens Amandine Temmerman, de bewoners van het Hof ter Wilgen geweest zijn: Goessine⁵ en zijn zoon Gillis⁶ waren de Joden die Terjoden hun naam bezorgden.

Wij kunnen besluiten zoals we begonnen zijn: de betekenis van de plaatsnaam *Terjoden* is en blijft onzeker. De dialectbenaming voor Terjoden daarentegen, is doorzichtiger: «*Trei-jen*». Sommigen, in Denderhoutem b.v., spreken van «*Te-rei-jen*», een nog duidelijker verwijzing naar het hof Terheiden (Heiken, recente benaming: Eiland), 33 bunder

groot in 1474 en gelegen te Haaltert op de grens met Erembodegem-Terjoden en Denderhoutem⁷. De officiële en de plaatselijke benaming hebben een totaal verschillende oorsprong en leven tot op vandaag broederlijk voort naast mekaar.

Fredy De Schryver

Met dank aan dr. Luc Van Durme

1 zie J. De Brouwer, *Toponiemen te Erembodegem in Het Land van Aalst*, 1951, jg. III, nr. 4, pp. 167-168.

2 Ben Vermoesen, *Waren er Waalse steenkappers in Meldert?*, in *H.K. De Faluintjes*, 2006, jg. 19, nr. 4, pp. 452-455.

3 In ons dialect bewaard als “jeecht”.

4 Zie *Toponymisch WB van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen, 1295* (bron wordt niet vermeld)

5 Jozef De Brouwer, *Toponiemen te Erembodegem, vermeldt een Goessine van den Wilghen en ook Goessin uten den Wulghen. In het Top. WB van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen wordt hij niet vermeld.*

6 Gillis vander joede, 1334, *G Sint-Baafs (Beggaarden) o* (in *Top. WB van Oost- en Zeeuws-Vl.*)

7 zie J. De Brouwer, *Toponymie van Haaltert in Het Land van Aalst*, 1955, jg. VII, nrs. 3,4, pp. 158-159.

‘De justitie van Haaltert’ op de korrel – 1916

In ‘De Werkman’ van 6 oktober 1916 lezen wij hoe het eraan toeging in die periode... of futiliteiten opgeschroefd werden tot een rechtszaak.

‘De justitie van Haaltert’

Den 22 Mei, een veekoopman van Denderhautem die ver kan zien en lang onthouden, ‘k zegge nog eens den 22 Mei, ‘s morgens om 5 ure, heeft hij woorden met een veekoopman uit Haaltert, op ‘t grondgebied dezer gemeente, droef vermaard in dezen tijd, bij d’arme lieden.

Haaltert sloeg met zijnen stok op den rugge van Denderhautem, Denderhautem gaf met zelfde stok een slag weer en brak dat stokske... Een alledaags feit zoo men ziet... En daarover is proces opgemaakt door de policie van Haaltert. Proces op Audenaarde, den 6 october moet De Graeve van Denderhautem verschijnen voor de Rechtbank van Audenaarde, om... om... de citatie zegt duidelijk en strabant: Om slagen en kwetsuren gegeven te hebben en roerende voorwerpen vernield en gebroken te hebben!!!!??

De oorlogsjaren van Philemon BRAECKMAN

Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog vorderde de overheid alle mannen tussen 16 en 35 jaar op om via het westen van het land te vluchten naar Frankrijk met de bedoeling om daar ingelijfd en getraind te worden bij het Belgisch Leger.

Philemon Braeckman, destijds wonende op de Keiberg, gaf hieraan gevolg en belandde zo in Simorre in de buurt van Toulouse (zie tijdschrift De Warande 1/2020 pagina 11).

De rest van het gezin Braeckman sloeg op de vlucht voor de oprukkende Duitsers maar raakte slechts tot in Ename.

Wanneer Philemon terugkeerde uit Frankrijk weten we niet exact maar uit zijn “boekje met gewerkte uren” weten we wel dat hij in de periode 1940-1941 heeft gewerkt bij de firma “Steleman” te Aalst en ook bij de “Entreprises Blaton-Aubert” te Brussel.

Wegens een tekort aan arbeidskrachten (het overgrote deel van de Duitse mannelijke bevolking was aan het vechten aan het front) werd op 6 oktober 1942 een verordening uitgevaardigd door de bezetter. Hierin werd een verplichte tewerkstelling in Duitsland gedecreteerd voor alle Belgische mannen tussen 18 en 50 jaar.

Op vrijdag 13 november 1942 vertrekt Philemon noodgedwongen met de trein richting Duitsland. Na een vermoedende reis van twee dagen in primitieve omstandigheden (hij had lange tijd geen zitplaats) komt hij op zondag 15 november aan in Köthen, waar hij logeert in de “Prinz von Preussen”, een tot Lager omgebouwde feestzaal.

Op 20 november schrijft hij een brief naar zijn ouders om hen gerust te stellen. Hij laat hen weten dat hij wordt tewerkgesteld in een fabriek die onderdeel is van vliegtuigfabrikant Junkers, waar hij wordt opgeleid als “boorder” met als taak dagelijks 30 stukken te maken die dienen als één van de 12.000 onderdelen van een vliegtuigmotor.

Voormalig Junkersfabriek in Dessau.

De omvang van de fabriek is reusachtig: “zo groot als de helft van Haaltert” en hij werkt er samen met Duitsers, Hollanders, Russen, Italianen enz....

Philemon moet 70 uur per week werken en verdient aanvankelijk een goed loon, hij krijgt wel maar een karig rantsoen eten zodat hij voedsel moet bijkopen of ruilen voor tabak.

In januari 1943 schrijft hij dat zijn toestand “financieel verslechtert”. Zo goed als alle Duitse mede-arbeiders, een 900-tal, worden opgeroepen om te gaan vechten als soldaat en worden vervangen door “Auslanders”. Dit had tot gevolg dat de lonen drastisch verminderen en hij minder geld naar huis kan sturen.

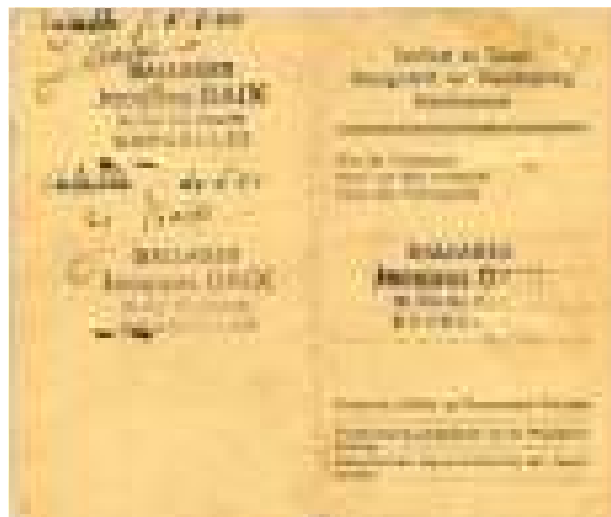
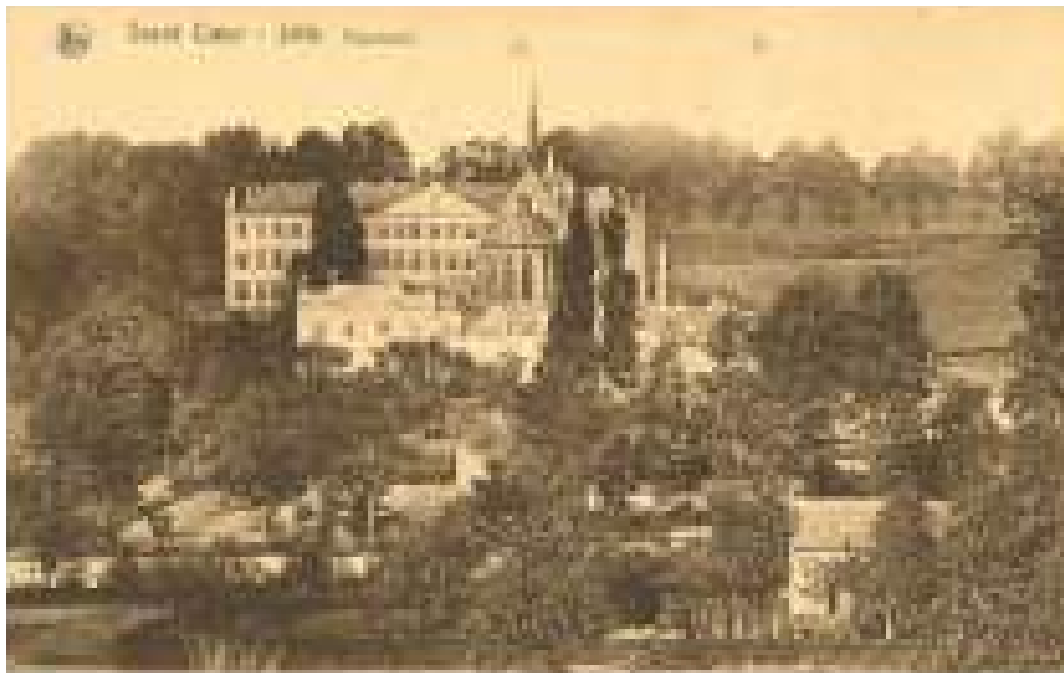
In april 1943 starten de Duitsers de fabricage van een nieuwe vliegtuigmotor uit een heel nieuw materiaal: “electron”, een stof lichter dan aluminium. Philemon had intussen bewezen een bekwaam vakman te zijn en moest aan dit project meewerken.

Op 7 juli 1943 schrijft hij een kaartje naar huis met de melding dat hij binnen een maand eindelijk op verlof kan komen.

Hij weigert echter terug te keren naar Duitsland en duikt van eind 1943 tot midden 1944 onder in Brussel. Hij neemt een valse naam aan : Oscar Sintobin en voorziet zich van een valse identiteitskaart en een vals getuigschrift van tewerkstelling. Hij logeert er bij een familielid, een zekere Jean Matthijs, en is tewerkgesteld in een klooster, de Sacré-Coeur te Jette.

De bezetter ging natuurlijk druk op zoek naar de werkweige- raars en op zeker ogenblik viel de Gestapo binnen in het winkeltje van de moeder van Philemon, op de Keiberg. Een zekere Marcel, een jongen die in de buurt was ondergedoken vernam dat de Gestapo gesignaleerd was en vluchtte in paniek de winkel binnen, recht in de handen van de Duitsers. Hij werd gevangen genomen, is zwaar ziek uit gevangenschap teruggekeerd en nadien helaas snel overleden.

De intense briefwisseling die werd gevoerd tussen Philemon enerzijds en zijn familie en vrienden-Kajotters anderzijds reikt ons heel wat interessante informatie aan over het dagelijks leven aan beide zijden in deze toch wel barre tijden.

De Kajotters (K.A.J.) in Haaltert vormden destijds een hechte groep vrienden en Philemon was op 13 november 1942 de allereerste die verplicht werd om naar Duitsland te gaan werken.

Kort nadien, op 27 november 1942 vertrokken ook de broers Jozef en Alfons Redant, naar Halle, zo'n 30 km van Köthen. Ze werden tewerkgesteld als carrossiers in een Opel fabriek in Maagdenburg.

Op 18 februari 1943 schreven zowel Jozef De Schutter als Paul De Graeve dat er twee mannen van het "Arbeitsamt" in Haaltert alle mannen tussen 18 en 25 jaar hadden aangemaand om zich op 11 februari 1943 in Aalst aan te melden.

Daar werd een selectie gemaakt van diegenen die naar Duitsland zouden moeten vertrekken.

Vanaf 17 februari vertrokken een reeks Haaltenaren om de toen reeds sputterende Duitse oorlogsmachine op gang te houden: Gustaaf Mertens, Paul Meganck, twee "De Vadders" uit het Eiland, Gilbert Neirinckx en zijn echtgenote, Joseph De Schutter, Roger Roelandt (Nelens Roger), Maurice De Rouck, Maurice Sterck, Gaston Heyman ....

chine op gang te houden: Gustaaf Mertens, Paul Meganck, twee "De Vadders" uit het Eiland, Gilbert Neirinckx en zijn echtgenote, Joseph De Schutter, Roger Roelandt (Nelens Roger), Maurice De Rouck, Maurice Sterck, Gaston Heyman ....

Paul Mally en Marcel Gees ontsnapten aan de opeising omdat ze konden aantonen dat ze reeds krijgsgevangenen waren geweest.

Uit de briefwisseling van het thuisfront leren we dat het dagelijkse leven in Haaltert zo goed als mogelijk verder zijn gewone gang gaat:

Jules De Meyer, KAJ-verantwoordelijke, meldt dat alle activiteiten van de KAJ moeten worden aangegeven en vindt dit gevaarlijk. Hij vreest namelijk voor invallen van de Duitsers op zoek naar ondergedoken arbeidsplichtigen. Op 2 april '43 schrijft Jules dat eind maart in de kerk een brief werd voor-

gelezen dat de Duitsers zouden beslag leggen op alle klokken. Hij verheugt er zich ook op dat vanaf nu de Duitsers geen vrouwen meer zullen opeisen om naar Duitsland te gaan werken.

E.H. Claus, onderpastoor en proost schrijft ook regelmatig naar zijn Kajotter Philemon en is vooral bezorgd over zijn zedelijk welzijn. Hij maant hem dan ook aan om dagelijks te bidden en regelmatig naar de mis te gaan.

In september 1944 wordt België bevrijd en moet Philemon niet langer onderduiken. De oorlog is echter nog niet gedaan en hij wordt opgeroepen om zijn dienstplicht bij het Belgisch leger te vervullen.

Hij ondergaat een medisch onderzoek op 22 januari 1945 en wordt goedgekeurd voor de dienst.

Begin maart '45 begint hij zijn legerdienst in Oudenaarde. Hij schrijft dat het daar een echte warboel is. Zowel soldaten als officieren lopen daar rond in burger en worden aanvanke-lijk gekazerneerd bij burgers. Hij slaapt, samen met Désiré Allaer, bij een zekere mevrouw De Langhe op de Steenweg naar Aalst, een kwartier stappen van het centrum van Oudenaarde. De ravitaillering verloopt heel chaotisch en gelukkig zijn de mensen waar ze logeren erg in de weer.

Op 12 maart '45 vertrekken ze uit Oudenaarde naar een kazerne in Oostende om vandaar met de boot de overtocht te doen naar Engeland.

Iste links: Philemon Braeckman

Hij krijgt zijn opleiding in Larne, Noord-Ierland, waar hij wordt ingelijfd bij de 3e Brigade Infanterie van het Belgisch leger. Hij krijgt er een job als chef-kok.

Eindelijk, op 8 mei 1945, komt de langverwachte Wapenstilstand. Philemon heeft wel nog enkele maanden legerdienst voor de boeg. In september vertrekt zijn eenheid

richting Duitsland waar hij in januari 1946 gekazerneerd wordt in Attendorn (60 km voorbij Keulen) en nadien in Aken.

We weten niet exact wanneer Philemon uit het leger werd ontslagen maar uit de laatste brieven daterend van half mei 1946 blijkt de wanhoop over de onduidelijkheid en het steeds maar uitstellen van de beloofde demobilisatie.

Uit het oorlogsverhaal van Philemon kunnen we alleszins besluiten dat WereldoorlogII voor hem een lange lijdensweg werd. Hij was eerst verplicht tewerkgestelde, daarna onder-duiker en tenslotte soldaat.

Zijn thuiskomst na een maandenlange afwezigheid zal voor hem en zijn familie een hele opluchting geweest zijn.

Raf Hendrickx

Met dank aan Paul Braeckman voor het ter beschikking stellen van zijn familiearchief.

Documentatiecentrum

Wij danken:

Alma D'Hondt, Haaltert: prentkaarten Haaltert

Anne Marie De Graeve, Haaltert: bidprentjes en prentbriefkaarten

Het centrum is opnieuw open vanaf donderdag 3 september.

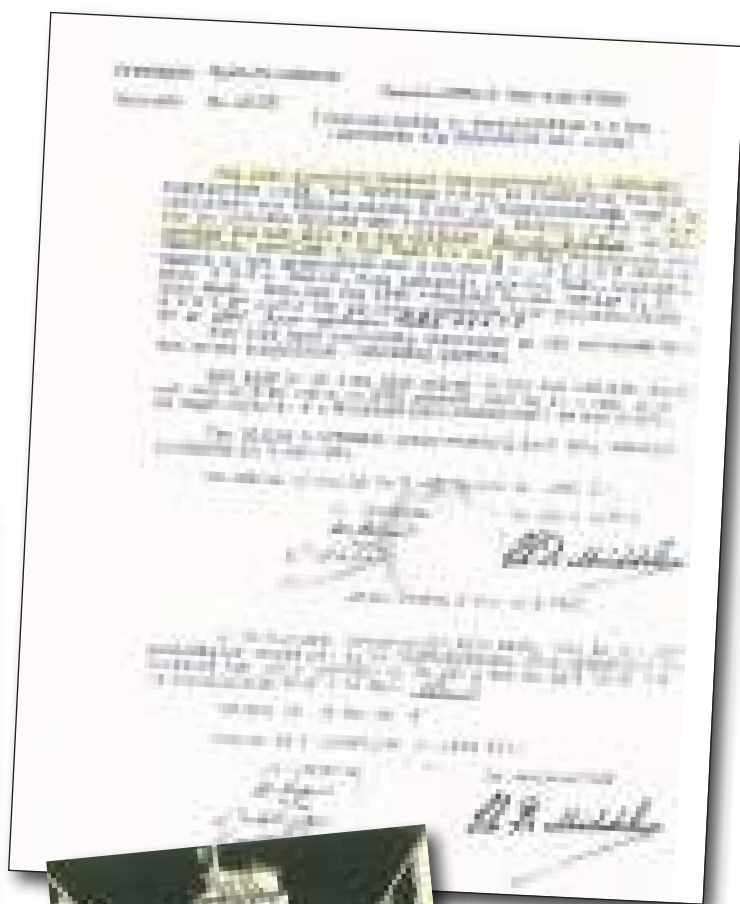
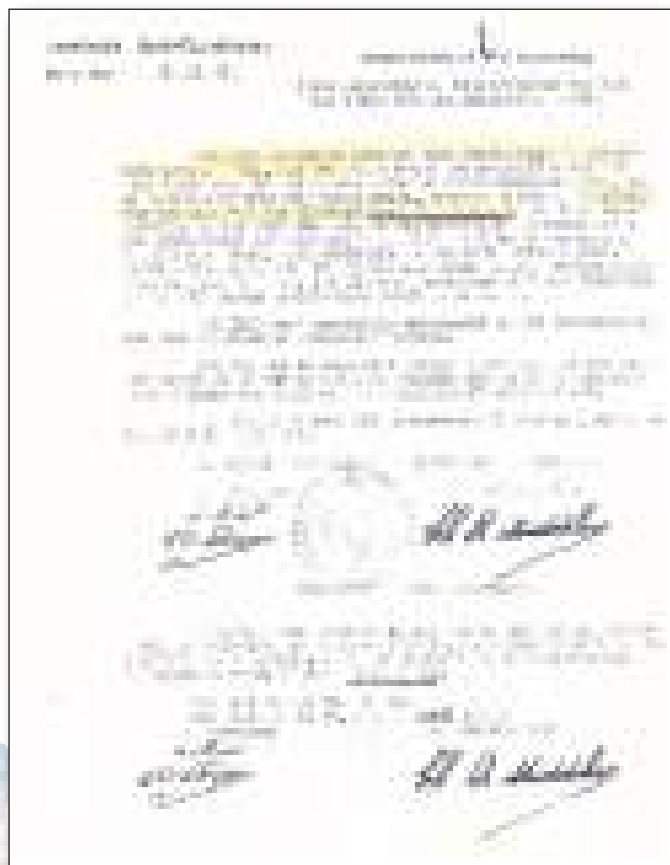
Britse soldaten begraven te Haaltert - 1940

In mei 1940 werden de geallieerde strijdkrachten verdreven door het Duitse leger en kwam het sporadisch tot erge confrontaties. Half mei werden Britse militairen beschoten in onze omgeving langs de steenweg Aalst-Geraardsbergen. Twee soldaten werden zwaar gekwetst en werden getransporteerd naar de Haaltertse parochiekerk, die als noodhospitaal ingericht was. Ze overleden er en werden begraven op 17 of 18 mei. Op de Muisstraat werden twee graven gedolven pal tegenover de nu verdwenen kapel t.e.v. de Heilige Gaugericus. Ooggetuige Willy Van Cauwenberghe (toen 10 j.) vertelde: *'daags vóór de Duitsers in de gemeente zijn binnengekomen reed 's avonds in de valavond heel traag een Engelse militaire Rode Kruiswagen naar de twee open graven en de overledenen werden er begraven in alle stilte. De lijken werden in hun militair deken gewikkeld. Na afloop werd op ieder graf een fles geplaatst met een formulier erin met alle gegevens van de afgestorvene erop'.*

Het blijft een open vraag waarom beide militairen niet naar het kerkhof gevoerd werden maar begraven werden op de Muisstraat!

Een paar dagen later ging Adèle Elskens (in de volksmond: Kattedelleken) die in de buurt woonde, samen met grafdelver Remy De Loose een paar 'afgedankte' kruisen halen op het kerkhof.

Zij schilderde er de namen en stamnummers op. Links lag Jack Taylor, n° 5334430 en rechts Howard Dove met nr. 382627.

Adèle verzorgde de graven van 'haar' jongens tot er op 28 april 1942 een besluit kwam van de Duitse overheid om de lichamen te ontgraven en te begraven op het gemeentelijk kerkhof.

De nieuwe kisten en kruisen werden vervaardigd door schrijnwerker Frans Van Cauter (Ekent) voor de prijs van 450 Bfr. Het vervoer naar het kerkhof werd uitgevoerd door de firma Cyriel Bael (Dorp) voor de prijs van 100 Bfr. De grafdelver rekende 120 Bfr. voor het ontgraven en begraven en 25 Bfr. voor twee flessen créoline (*ontsmettingsmiddel*). Het procesverbaal van de herbegraving werd opgesteld en getekend door burgemeester Charles De Middelair en de twee veldwachters Camille De Beir en Louis De Schepper. Gedurende de bezetting werden de graven onderhouden door de grafdelver met steun van de geheime verzetsorganisatie 'Erkentelijkheid', in Haaltert vertegenwoordigd door mevr. Laura De Graeve-Temmerman (*echtgenote van Grouwes Zjef, firma van brandstoffen in de Stationsstraat*).

Na-oorlogse herdenking van de Britse en Haaltertse gesneuvelden

Het was ook Erkentelijkheid die op zondag 17 september 1944 een herdenkingsplechtigheid organiseerde voor de Haaltertse oorlogsslachtoffers (Cyrille De Loose, César Lievens en Albert Redant) en voor de twee Britse soldaten.

Een paar jaar later bracht de familie van Howard Dove een bezoek aan het graf van hun zoon.

Op initiatief van de Vaderlandslievende Vereniging werd op 4 september 1999 een tweede herdenking georganiseerd in aanwezigheid van een afgevaardigde van de koning. De kleindochter van Adèle Elskens, Annick Daghuyt, las toen het relaas voor van de begraving in 1940 zoals het haar verteld werd door haar vader. Een treffende passus: *'The graves were quickly filled in, the military salute was given and that was it...no coffin, no flag, no flowers.'*

Ontvangst van de genodigden aan het gemeentehuis. Vooraan (vlnr): Annie Van der Burght, schepen Raymond Deleenheer, burgemeester Paul Baron de Sadeleer, mevr. Laura De Graeve-Temmerman, voorzitter Erkentelijkheid, Juliette De Graeve, schepen Arthur Van der Burcht, pastoor Florent Buckens, secretaris Jozef Scheerlinck, onderpastoor Gaston Van Crombrughe, mevr. Margareta Lauwereys en onderpastoor Marc Claus.

Willy De Loose

- GA Haaltert: briefwisseling WO II
- Met dank aan Dirk Vijverman die ons de documenten van zijn onderzoekswerk ter beschikking stelde.
- Foto's: Studio Marcel De Rijck, Kerksken

enen d

U. S
,30

5 U.

n de Belgische

Ver

er

van de

de

re

Gebied door Eerwaa

DE BEVRIJDING OP KERMIS ATOM 1944

Na de landing op de Atlantische kust op D-day 6 juni 1944 hadden de geallieerden nog bijna een jaar nodig om de oorlog te winnen. Elf eindeloze maanden om het Reich op de knieën te krijgen: de moorddadigste van de ganse oorlog.

Operatie Overlord - D-Day

Op 1 juli vochten bijna 1 miljoen mannen in Normandië. Britten en Amerikanen beheersten wel het luchtruim maar de oorlog was nog niet voorbij. In de laatste week van juli bewoog het front dan toch en bevrijdde de onstuimige generaal Patton stad na stad op weg naar het oosten. Eindelijk was de bevrijding van West Europa begonnen. De geallieerden hadden er goede hoop in dat Duitsland geen

Caen - 9 juli 1944

probleem meer zou opleveren. Op datzelfde moment ontkende Stalin in het Oosten de Operatie Bagration: het Rode Leger rukte op als een pletwals. In het oosten en het westen leden de de legers van het Reich de ene nederlaag na de andere.

Sinds de landing in Normandië wantrouwde Eisenhower, de bevelhebber van de landstrijdkrachten, de Brit Montgomery die de mislukkingen in Normandië had opgestapeld. De Amerikaanse generaals noemden hem "a bad general" en drongen bij Eisenhower aan op zijn degradatie. "Monty" had dan wel generaal Rommel verslagen in de slag om El Alamein, hij kreeg ook met zijn verovering van Caen kritiek omdat dit exuberant veel levens had gekost.

Field Marshal Bernard Montgomery met Dwight D. Eisenhower en General Omar Bradley

Eisenhower greep niet in omdat Monty een volksheld was en Churchills oogappel. Ondanks alle tegenslagen eiste Montgomery toch om de operaties tegen het Reich te mogen leiden en wilde hij alle Brits-Amerikaanse strijdkrachten onder zijn bevel brengen. Dit was onaanvaardbaar voor Eisenhower. Om te vermijden dat hij al zijn troepen moest overlaten aan Montgomery verdeelde Eisenhower ze in twee delen:

De eerste groep, onder het bevel van Montgomery, zou aanvallen in het Noorden langs België en Nederland. Het doel was de haven van Antwerpen bemachtigen om wapens, munitie en tanks zo dicht mogelijk bij het front te kunnen aanleveren.

De tweede groep was voor de Amerikaanse generaal Bradley die in het oosten zou aanvallen met steun van de legers van Patton en Simpson.

Eind augustus raakten de wegen vol met zich in verwar- ring terugtrekkende Duitse troepen.

"Vanuit een raam op onze eerste verdieping heb ik de Duitsers zien afdrui- pen. Ze trokken voorbij met hun

*paarden en alles wat ze nog konden meenemen. Ik had de Duitsers altijd gekend als sterke, fiere soldaten, steeds in piekfijn uniform. De soldaten die ik nu zag waren vuil en moe. Elk beetje fierheid was weg. Ze vertrokken met de staart tussen de benen."*²

De bezettende overheden vertrokken en ook de ergst gecompromitteerde collaborateurs maakten dat ze wegwamen.

Het tweede Leger rukte na de landing in Normandië op door Frankrijk richting België met aan de rechterkant de Amerikanen en aan de linkerkant de Canadezen. Op 1 september 1944 bevrijdde de 11de pantserdivisie de Franse stad Amiens. De geallieerde troepen die België bereikten, waren in de eerste plaats het Tweede Britse en het Eerste Amerikaanse Leger. Ze werden bijgestaan of gevolgd door andere legereenheden ook bestaande uit Britten en Amerikanen, Canadezen, Polen en de Belgische troepen van de Brigade Piron.

België was bezet door voornamelijk het 15de Duitse Leger. Dit trok zich in versneld tempo uit het land terug en hield slechts één strategisch doel over: het blokkeren van de Westerschelde en de toegang tot de haven van Antwerpen. Elk vervoermiddel werd in beslag genomen en alles wat van enige waarde was, werd meegezuuld.

Het lied dat de Duitsers destijds zongen *'Wir fahren nach Engeland, nach Engeland!'* werd nu door menig vaderlands-lievende burger geparafraseerd: *'Wir fahren nach Deutschland, Nach Deutschland'*.

Op 2 september 1944 overschreed de Britse "1ste Guards Armoured-divisie" van het 30ste legerkorps in de streek van Douai de Frans-Belgische grens en werden Bergen en Doornik bevrijd. Dan kreeg ze de opdracht op te rukken naar Brussel.

Op 3 september overschreed de 11th Armoured Division de Belgische grens in de omgeving van Doornik.

Voor de bevrijdingstocht naar Antwerpen splitste de 11th Armoured Division zich over twee assen: Rechts The 23rd Hussars tankregiment via Lessen - Ath - Halle - Ninove en Wolvertem.

Links maakte "The 3rd Royal Tank Regiment" onder leiding van Lt. Kolonel David Silvertop zijn opmars langs Ronse - Ellezelles - Oudenaarde - Zottegem - Kerksken - Aalst. Daar nam het een korte pauze en rukte vervolgens op naar Dendermonde dat het na middernacht bereikte.

Britse en Canadese soldaten waaierden breed uit richting onze contreien waarbij Britse pantsereenheden het gebied tussen de hoofdassen uitkamd.

Zeven dagen later waren de troepen doorgestoten tot de Belgisch-Nederlandse grens bij Neerpelt. Nadien werden zij ingezet tijdens de (later geflopte) operatie Market Garden, die vertrok vanuit Leopoldsburg.

Archief Lirias KU Leuven

(Joe) William Mann was de eerste geallieerde soldaat die als verkenner op 3 september Ninove binnenreed. Op een motorfiets bereikte hij de Wortelstad.

Na hem kwamen de Grenadier Guards in Ninove aan. Ze waren gehaast omdat de Welsh Guards vanuit de andere kant richting Brussel trokken en er onderlinge competitie was. De komst van de Britten leidde tot dolle taferelen. De straten liepen vol volk en er werd dagenlang gevierd zoals bij een kermis. Toen was de verkenners al op weg naar Brussel ...

Temidden van een juichende menigte trokken op 3 september rond 15 u. de eerste gepantserde eenheden van de Britse Guards onder generaal Horrocks Brussel binnen. Op 4 september bereikte de voorhoede van de 11th Armoured Division Antwerpen

Sinds de landing in Normandië op 6 juni had men de krijgsverrichtingen van dag tot dag gevolgd. Nu hoorde men op de radio dat de Engelsen Ronsse hadden ingenomen en over een breed front, ondermeer naar Oudenaarde, Aalst en Gent oprukten. Met spanning werden zij dus ook hier verwacht.

Bron: e-wiki.org

De terugtrekkende Duitsers en de oprukkende Engelsen reden soms kriskras door elkaar. Telkens als ze elkaars pad kruisten, werd er gevochten zo bv. in Boekel of aan de Luchtbal in Strijpen.

Een sterke kolonne Duitsers die het gevecht aan de "Luchtbal" hadden weten te ontwijken, trok naar Erwetegem en vervolgens naar de Gentweg (N42) te Steenhuize. Hun doel was Gent, dat nog in Duitse handen was en waar ze zich allen wilden hergroeperen.

Britse pantsereenheden, die het gebied tussen de hoofdsteden uitkamen en die nog maar pas Zottegem hadden bevrijd, trokken via de Wolvenhoek naar dezelfde N42. De bedoeling was het strategische kruispunt te bezetten.

In de vooravond reed een kolonne van misschien wel 60 Engelse voertuigen Steenhuize binnen. Daar hielden ze halt aan de Schipstraat om te eten en te rusten alvorens langs Sint-Lievens-Esse en Herzele naar Aalst te trekken.

De Duitsers, die via de Assestraat de Gentweg hadden bereikt, naderden vanuit de tegenovergestelde richting 't Schipken.

Op het ogenblik dat de staart van een colonne Engelse tanks de Schipstraat indraaide, liep Wijnhuizen naar Alfons Hendrickx haastig de straat over om alles beter te kunnen zien. Een Engels tankmitrailleur schatte zijn beweging verkeerd in en schoot de man neer. Hij werd ook verpletterd onder een tank. Een Duitse colonne op de vlucht en op dat ogenblik buiten zicht van de geallieerden interpreteerde de schoten als een aanval en schoot terug met een kanon. Een half uur lang werd over en weer geschoten. Hierbij vielen enkele zwaargewonde Engelse soldaten en een dode. Het kruispunt 't Schipken was helemaal herschapen in een ruïne.

Bron: Heemkundige Kring

Van Duitse zijde werden nooit slachtoffers bekend gemaakt, maar hun vluchtweg was afgesneden en ze zaten gekneld tussen de oprukkende tankeenheden naar Brussel en Antwerpen. De weerstand van de Duitsers was zwak en totaal verrast lieten ze vluchtend 20 tot 30 voertuigen achter en drie zware kanonnen. Gelijkijdig met het treffen aan 't Schipken kwam van uit 't Vosken een eerste verkennende pantserwagen in Hillegem opdagen. Aan de Vierwegen voegde hij zich bij drie andere pantsers die van 't Schipken kwamen en via Ressegem en Aigem oprukten via Heldergem, Kerksken en Haaltert naar Aalst.

Bron: Laing (sgt) No 5 Army Film & Photographic Unit
IWM Collections

Rond half negen 's avonds trok de 11de Britse Pantserdivisie, de voorhoede van het 2de Britse leger, Kerksken binnen.

Na jarenlange ontbering voelden de inwoners de adem van de vrijheid. De vreugde bij de bevolking was uitbundig. De kinderen kregen naast echte fondantchocolade ook "sjieken" (kauwgom/ Chewing gum) en de papa's kregen Engelse sigaretten toegestopt.

Vervolgens trok de divisie verder via het centrum van Haaltert naar Aalst.

Van de bevrijding van Denderhoutem zijn er geen foto's, maar wel van Kerksken. Fotograaf Marcel De Rijck vereeuwigde de eigenlijke intocht van de Engelsen op 4 september.

Archief M. De Rijck

Archief M. De Rijck

Op 4 september 1944 reed een Duitse vrachtwagen met soldaten zich in Kerksken klem in een colonne Britten. Heel waarschijnlijk betrof het een geïsoleerd geraakte assistentie-truck van de pantsereenheid die aan 't Schipken in een gevecht met de Britten betrokken was geraakt en zich verscholen had in het Eikbos in de vallei van de Molenbeek. De Duitsers hadden camouflagekledij aantrokken in de hoop minder op te vallen tus-

sen de Britten maar werden snel ontmaskerd, ontwapend en krijgsgevangen gemaakt. Daarbij hoorden uiteraard formaliteiten en moest de Britse colonne halt houden.

Getuigenis van Robert Welleman in het artikel "Kerksken - september 44-45" in het boek van Dirk Musschoot "*België bevrijd - verteld door wie er toen bij was*"³:

"Ik herinner me de verwarring tijdens de Bevrijding. De Duitse troepen gingen, de Engelse kwamen. De enen waren nog niet helemaal weg of de anderen waren daar al. Met als gevolg dat ze elkaar soms voor de voeten liepen.

Op 4 september 1944, een dag na de bevrijding van Kerksken, is een Duitse truck met soldaten vast komen te zitten in een colonne Britten. ... Er zat een Duitse officier in één van de vrachtwagens.

Ik heb gezien hoe die door een Brits officier werd begroet: beleefd, zoals militairen onder elkaar.

Ze hebben toen die Duitsers ontwapend en krijgsgevangen genomen. De witten hebben nadien met die wapens gerepareerd: ."

Bij de bevrijding hoorde klokkengelui maar ook in Kerksken waren de klokken weggehaald door de Duitsers. Hector Vandenoortgaete maakte van het onvoorziene oponthoud van de Britten gebruik om zijn grammofoon in het open vensterraam te plaatsen en er een plaat met klokkengelui zo luid als mogelijk op af te spelen. Dit tot groot jolijt van de inwoners en van de Britse soldaten.

Er werd gezongen en gedanst en Marcel De Rijck kreeg de unieke kans dit historisch moment te vereeuwigen met zijn reflexcamera met zelfontspanner.

Ook onderstaande foto's komen uit het archief van M. De Rijck

Volgen de getuigenissen van hen die de bevrijding van Denderhoutem meemaakten vanop de eerste lijn.

Herman De Cremer:

"Met kermis Denderhoutem op zondag 3 september 1944 in de voormiddag tijdens de misviering kwam een Engelse jeep uit Ninove op het kerkplein in Denderhoutem aangereden. Kermis en bevrijding van het Duitse juk konden niet beter samen gaan! De Belgische vlaggen werden bovengehaald, uitgehangen maar iemand die Duits gezind was meldde het Duitse hoofdkwartier in Aalst dat de huizen in Denderhoutem al bevlagd waren. Daarop stuurden de Duitsers een troep soldaten van Aalst naar Atom om alle vlaggen stuk te schieten en verzetstrijders aan te houden ... die ze niet vonden."

Archief M. De Rijck

Archief M. De Rijck

Archief M. De Rijck

In de Schoolstraat, op de hoek met het Vondelbaantje, werd in zeven haasten door Lowieken Lepoivre, Leopold Geeroms en Sooi Pril, den beenhouwer, een vlaggemast geplaatst met de Belgische vlag.

Engelse soldaten zouden er een tijdje later ingekwartierd worden o.a. bij Sooi Pril. Nog jaren later hielden ze contact

Zodra de Duitsers vertrokken waren, kwamen de mensen naar buiten om te feesten. Ook de jarenlang opgekropte haat kwam boven. Op kermismaandag 4 september 1944 ston-

den jonge mannen bij het verlaten van de kerk te exerceren op het bovenplein naast de kerk. Men zei dat ze de "Witte Brigade", de weerstanders waren. Nadien is er hartelijk om gelachen. Weinigen van hen waren effectief bij de weerstand. Ze hadden zich gans de oorlog weggestoken om niet in de handen van de Duitsers te vallen⁵. Jongemannen werden immers opgeëist om in Duitstand in de oorlogsindustrie te gaan werken. De jonge idealisten werden verondersteld zich bij het Belgisch reserveleger te vervoegen in Zuid-Frankrijk.

8 soldaten aan afweergeschut
Bron: Jeanine De Pril

Bron: <https://wo2verzameling.nl/>

Vermits er nagenoeg niemand overbleef om de orde te handhaven, schuimden vele mensen die zich de laatste dagen en weken plotseling allemaal lid van het verzet noemden de straten en huizen af op zoek naar "zwarten" op wie ze hun woede konden botvieren. Tot groot ongenoegen van de echte verzetsstrijders van het eerste uur, groeide de "witte brigade" zienderogen aan met lieden die voorheen geen deel uitmaakten van het verzet. Overal doken gewapende jongemannen in witte overalls of met witte armbanden op, die met veel lef en een brutale mond 'de orde handhaafden'. Ze beukten de deuren van de zogezegde collaborateurs in, sloegen alles kort en klein. Ze gooiden de meubelen en boeken door de vensters op straat en staken alles in brand. Ook werd veel "gewoon" gestolen. Vrouwen die thuis achtergebleven waren werden dikwijls heel zwaar aangepakt.

*"De volgende dag begon de "witte brigade"⁶, zo genoemd vanwege de witte overalls die ze droegen bij de bevrijding, haar vernielingswerk. Al wie verdacht werd van Duitse sympathieën of collaboratie werd aangehouden en huis en inboedel in brand gestoken."*⁷

Edgard Huylebroek – nochtans dé onafhankelijke autoriteit op het gebied van de lokale geschiedenis van Denderhoutem – blijft bij een korte maar gevatte beschrijving van wat er zich in de week van kermis Atom afspeelde:

*"Buiten alle wet en recht werden mensen opgepakt en verneerd en werd hen zware materiële schade toegebracht. We stelden geen enkele tussenkomst vast van gezaghebbende vooraanstaanden, noch van burgerlijke of van geestelijke zijde."*⁸

Heel anders verliep het in de Lebeke waar er geen baldadigheden gebeurden en niet werd gebrand. Ook al waren er incidenten.

"Er waren in de Lebeke natuurlijk Engelsgezinden en Duitsgezinden, maar dat leidde niet tot haat. Men

*weet dat een 'Witte' en een 'Zwarte' aan elkaar hun wapens toonden op de Gravierbaan, in alle vriendschap. En men spreekt ook van een kaatsing, waarin een Witte, een Zwarte, een Engelsman en een Duitser samen speelden."*⁹

Heel anders verliep het met de Duitse soldaten die werden gevangen genomen. Zie hierover de getuigenis van Robert Welleman in het artikel "Kerksken - september 44-45" in het boek van Dirk Musschoot *"België bevrijd - verteld door wie er toen bij was"*¹⁰

's Anderendaags namen de overwinnaars Antwerpen in en werden Duitsers en collaborateurs gevangen genomen. Bij gebrek aan geschikte plaats werden ze in de kooien van de dierentuin opgesloten.

Ook al juichten de Belgische autoriteiten Montgomery's acties toe, hij had een zware fout begaan. Hij was zo gehaast om met zijn troepen de haven van Antwerpen in te nemen zoals gevraagd door Eisenhower dat hij naliet de eilanden en de oevers van de Scheldemonding in Zeeland schoon te vegen. Daar zaten nog altijd zwaar bewapende Duitse eenheden. Geen enkel schip van de geallieerden geraakte de haven binnen en de troepen aan het front konden niet bevoorrad worden. Het was een nieuwe mislukking die Eisenhower terecht ergerde!

Twee lange maanden hadden de geallieerden nodig om het Duitse verzet in de Scheldemonding te breken: bijna 13.000 Canadese soldaten lieten daarbij het leven. Op 28 november 1944 kon eindelijk de haven van Antwerpen ingeschakeld worden bij de bevoorrading van de geallieerden. Meteen werd Antwerpen het doel van V-bommen. De eerste V-bom in de Antwerpse agglomeratie viel op zaterdag 7 oktober 1944 in Brasschaat, de laatste op vrijdag 30 maart 1945 in Ranst.

In die periode vielen er maar liefst 5.960 vliegende bommen (4.248 V1's en 1.712 V2's) binnen de Antwerpse agglomera-

tie. Er waren in die periode slechts 12 dagen waarop geen bom viel.

Het bestuur van Denderhoutem dat tot de bevrijding waargenomen werd door een college van burgemeester¹¹ en schepenen¹² samengesteld uit Daensisten en VNV-sympathisanten, werd op 7 september vervangen door burgemeester Edgard Van Oudenhove en de katholieke gemeenteraadsleden Dr. Van Ongevalle, Romain Haezert (beiden als schepenen) en Arthur Ledegem, Richard Coppens en Remi Matthijs als raadsleden.

De gemeenteraadsleden die vóór de oorlog op de daensistische lijst waren verkozen werden van hun mandaat vervallen verklaard wegens "hun onwaardige houding" tijdens de bezetting¹³. Heel wat daensisten waren tijdens de oorlog immers overgestapt naar het VNV.

Volgens sommige bronnen siert het Van Oudenhove dat hij als burgemeester, na de baldadigheden bij de bevrijding gepleegd door zogezegde verzetstrijders, "een voorzichtige houding aannam tegenover zijn voormalige politieke tegenstanders"¹⁴ alhoewel verschillende van de aanstokers van het gepeupel die de baldadigheden uitrichtten uit zijn college kwamen en dit in schril contrast staat met wat Edgard Huylebroek hierover schrijft.¹⁵ Men kan er niet naast kijken dat de aanstokers van de vergeldingstochten allen fervente politieke tegenstanders waren van de daensisten met wie zij niet alleen politiek wilden afrekenen maar waarbij ook dikwijls de wraakgevoelens om persoonlijke redenen naar boven kwamen.

Toen het duidelijk werd dat Denderhoutem echt bevrijd was werd er op de Plesj een grote bevrijdingsstoet georganiseerd. Met weinig middelen werd de stoet op de been gebracht: karren werden ter beschikking gesteld door boeren en bieruitzetteren. Ze werden vertimmerd en versierd met van canadabomen afgezaagde groene takken, vlaggetjes, bloemen... De uitbundigheid was enorm. Iedereen danste met iedereen. De huizen waren bevlagd met de Belgische driekleur, dikwijls door de bewoners zelf vervaardigd.

Na de euforische verwelkoming van de Angelsaksische bevrijders in september bleven de geallieerde troepen lange tijd massaal aanwezig. De Engelsen werden heel hartelijk onthaald in hun gastgezinnen in Denderhoutem. Ze lieten hun dankbaarheid later ook duidelijk blijken door het zenden van foto's die hen herinnerden aan hun verblijf in ons dorp. In november 1944 stuurden Fred en Harry een foto met een bedankje naar hun gastgezin Albert De Gendt in de

Eigenstraat voor de gastvrijheid die ze er hadden mogen genieten. (zie volgende blz.)

No. 5676582 Pte. Harold Johnson 4th Somerset Light Infantry

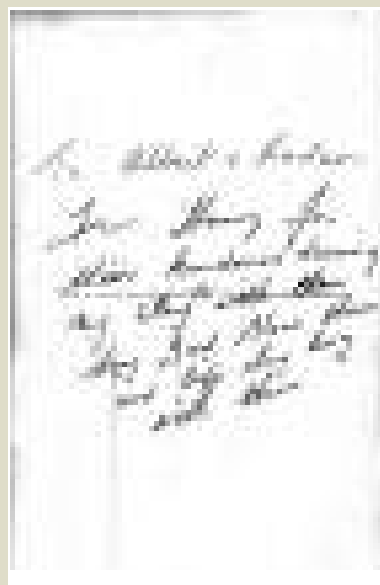
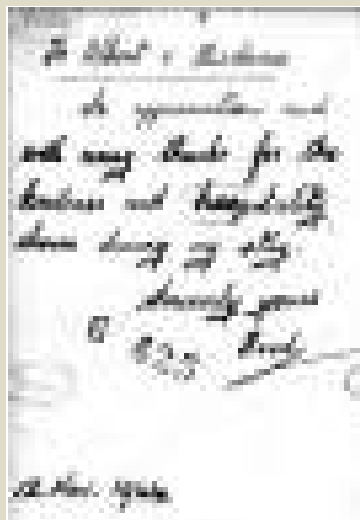
Private Fred ... & Harry ... 4th Somerset Light Infantry
Bron: archief De Gendt

Op de volgende bladzijde twee soldaten (links Sidney... en ...) die poseren, in wat nu de Nieuwstraat is, naast Octavie Seger - de echtgenote van Achiel De Kock - die "lacet" (linterjeskant) uitgaf. Tijdens de oorlog liet hij de Atomse "blommenwerksters" toch verder "blommen" maken alhoewel er geen afzet voor was. Waarschijnlijk waren de soldaten, gezien hun leeftijd, reservisten en waren ze ingekwartierd in het Gildenhuis, de verbouwde vroegere textielfabriek van Emiel Goubert. Op het gelijkvloers was een café en een woonruimte voor de gerant Gustaaf Haezaert en zijn gezin. De ganse bovenverdieping was één grote zaal met plankenvloer en podium.

Overdag mochten ze in de Atomse gezinnen verblijven. Op een dag toen het regende, vroegen ze Octavie om "an umbrella" die begreep de vraag niet en beval dochter Suzanne dan maar: "doet aan bril af!". Op de foto hieronder poseert hij met de dochters De Kock: Irène, Suzanne en Maria.

Overgenomen met toelating van auteur Luc Pots uit zijn pas verschenen boek "ATOM'40-'45 - Denderhoutem - Tussen Wit, Zwart en Grijs." uitgegeven door de Heemkundige Kring Haaltert.

Mobilisatie WO II

Het verhaal van Albert Stockman

Mijn grootvader, Albert Stockman, woonde in de Stationsstraat te Haaltert. Hij was de tweede zoon in het landbouwersgezin van Frans Stockman en Louisa Maesschalck (in de volksmond: Sismennegodtens). In 1938 werd hij een eerste maal gemobiliseerd.

Grootvader was een guitige verteller en als jonge knaap hing ik aan zijn lippen, o.m. toen hij zijn oorlogsverhaal opdiepte. Ik laat hem hier aan het woord:

Net voor de oorlog kwam de sjampetter met een *'belet'* en hij zei dat ik gemobiliseerd werd. Ik moest dezelfde dag nog binnen zijn, naar Ixelles in Brussel. Wij waren met een hele hoop. Aan het station heeft onderpastoor Claus een foto van ons getrokken. In Brussel is hij ons nog komen bezoeken.

Haaltenaren klaar voor de legerdienst. 1e Links Albert Stockman.

Mobilisatie: aan het station te Haaltert.

Ze voerden ons met de trein naar Brussel. We kwamen toe aan de Nord en daar stond dan een sergeant en een korporaal of twee. Wij moesten naar het

Atheneum in Ixelles. Alles goed, we kregen daar wat eten en ze trokken met ons op, op roten van vier. trommel voorop, tom tom tom. Weet je waar we naartoe gingen? Naar Lennik. Op de weiden van een hengstenboer, hebben we dan geslapen. We hebben daar vijf dagen gezeten. Maar Chamberlain is ondertussen naar Duitsland getrokken, met zijn paraplu en zijn wandelstok. Tegen Hitler gaan klappen maar de Duitsers waren dan juist binnengevallen in Polen en er werd gedacht dat ze achtereenvolgens de Belgen ook gingen aanvallen. Maar Chamberlain is dan overeengekomen met Hitler dat ze ons nog niet gingen aanvallen. En daarmee konden wij gerust naar huis gaan, de mobilisatie was gedaan.

Maar enige maanden later kregen wij weer een vers *'belet'*: mobilisatie! We moesten weer naar Ixelles, naar het Atheneum. Nu zullen we zo rap niet naar huis gaan dacht ik. En daarna hebben we overal gezeten. De eerste etappe was naar Nieuwpoort, of was het Lombardsijde, dat ligt daar allemaal dicht tegen elkaar. Daar moesten we naar de vliegers leren schieten. Je moest leren richten en schieten met het machinegeweer, dat stond op een driepikkel en er zaten 40 kogels in. Een vlieger vloog voorbij met een kabel aan, waar een grote zak aan hing, de grootte van een vlieger. Die vlogen altijd heen en weer, een kilometer of vijf boven de zee. Met die *'balles traçantes'* (lichtgevende kogels), kon je goed richten om te zien of je er onder of boven schoot. Op de vlieger zelf mocht je niet schieten, het was naar die zak dat je moest schieten. Het zeel dat eraan hing was toch een tweehonderdtal meter lang, dus je kon eigenlijk niet missen. Het was dan eens prijskamp, er kwam een generaal en wat hoge officieren kijken. Wie het meeste gaten schoot, die werd twee dagen congé beloofd. Als je de laders leeggeschoten had, lieten ze de zak beneden vallen in de duinen. Je moest hem dan gaan zoeken en dan werden de gaten geteld, hoeveel treffers je had. Stylo's waren er toen nog niet en we hadden er dan met den 'tsjoep' van een vijl enigste keren goed in gestampt. We hoorden de generaal en de commandant en compagnie tegen elkaar bezig: "Il n'y a pas des trous ici par ce coté. Comment est-ce possible? Ça c'est un mystère." "Oui oui, c'est un mystère", maar wij hadden toch schoon twee dagen congé, voor dat mysterie!

Nadien zaten we in Gooik. We verbleven op een pachthof. Daar hielpen we de koeien melken, 's morgens en 's avonds. Ik bracht de melk dan met een pony in een karreken naar de melkerij in Leerbeek. Met de vierduimer heb ik daar ook nog gereden, met die grote wagens. Daar moesten altijd twee paarden in liggen of je geraakte de berg niet boven. Dan zijn we verzet van Gooik naar Pepingen. Ik was toen al *'nen*

gradé' en ik mocht bij de meester slapen. Daar hebben we veel bier gedronken, wit bier dat hij zelf maakte, dat leek op Hoegaarden. 's Zondags gingen we dan samen naar de mis naar Pepingen. Nadien zaten wij in Kestergat. Wij moesten er loopgraven maken, voor als het oorlog werd. Vanuit de loopgraaf zou je dan kunnen schieten zonder dat ze op jou zouden kunnen schieten, maakte men ons wijs. Maar er zijn

zittend: 3de is Albert Stockman

er maar een stuk of twee gemaakt want de soldaten waren niet gewend om met een schop te werken.

Het werd dan oogst en 's morgens aten we bij Jardinne aan tafel en we mochten altijd onze boterham smeren met haar zelfgemaakte plattekaas. De knecht, Wisken, was echter jaloers op ons. Jardinne had een grote kom met plattekaas op tafel gezet en de soldaten schepten met een grote lepel op, den enen al meer dan den anderen. De knecht grabbelde naar de kom en een soldaat, Lechamber, grabbelde ook naar dezelfde kom. Wisken stak de kom boven zijn hoofd, zo hoog hij kon. Boef, tegen een balk, de kom in duizend stukken en de plattekaas op de grond. Daarmee was het gedaan met plattekaas eten. De oogst was geschoren en Jardinne had aan de luitenant gevraagd of de soldaten mochten meehelpen wanneer de dorsmolen ging komen. Jaja, geen probleem. De korporaals en de sergeanten, die moesten niet mee corvee doen, die moesten alleen zien dat de soldaten hun werk goed deden. 's Zondags hield Jardinne café, ook al had ze dat niet aangegeven. Ze verkocht bier en de boeren en beenhouwers uit de streek kwamen daar 's zondags bijeen om te kaarten. Bij een beenhouwer in de buurt werd er dan om vijf kilo worsten gegaan. Gardinne bakte die dan en de soldaten mochten meeëten. We hebben vaak worst met brood gegeten.

Van daaruit zijn we dan te voet naar Halle getrokken en van daar de trein op naar ergens in Wallonië. We hebben daar lang gezeten.

Vervolgens trokken we naar Diepenbeek, toen sneeuwde en vroom het al goed. Op den dijk van het Albertkanaal waren er drie-vier posten van ons, dag en nacht. Ze hadden een *vuurmand* staan met *kokskolen*, daar konden ze zich aan warmen. We brachten dan eten mee voor de veldkeuken, dat was een ganse eind vanuit Diepenbeek. De soldaten die niks te doen hadden en die niet van wacht waren, moesten ganse dagen pinnekesdraad afrollen om het achter de brug, helemaal verward open te plooiën opdat de Duitsers er zich zouden in vastlopen. We hebben daar een ganse winter gegeten. De veldkeuken stond in Lutselus, een gehucht van Diepenbeek. Daar werd het eten klaargemaakt. Ik moest foerier spelen en met het eten 's avonds naar de wachtposten rijden. We sliepen in barakken achter de kerk. Het vroom die winter zo hard dat we 's morgens met een schop een gat in de gracht moesten kloppen om ons daarin te kunnen wassen. Overdag hadden we in onze schoenen gezweet, we zetten die dan 's nachts onder ons bed en aangezien het binnen vroom lag er 's ochtends een ganse laag ijs in. Op den duur zijn we toch uit Diepenbeek weggetrokken. Langs allerlei kleine dorpjes belandden we uiteindelijk in Kleine-Spouwen, tegen Bilzen. We logeerden daar bij weduwe Naesen. Ze had een dochter die in Luik diende en nog twee kleine jongens. Ik kreeg toen landbouwverlof voor een paar dagen en toen ik terug kwam waren mijn compagnons al vertrokken naar Munsterbilzen, dat daar niet ver af lag. Ik heb toen mijn blauwe zak met al mijn gerief en mijn geweer opgepakt en ze achterna gereisd met de trein. Vervolgens trokken we naar Tessenderlo, in Hulst, rechtover de vetstoffenfabriek van Tessenderlo Chemie, rechtover een school. Er lag daar ammoniumnitraat en ze moesten daar in boren om er stukken af te kunnen krijgen en om het dan te kunnen mengen. Op een dag is den boel ontploft en er waren over de honderd doden, waaronder veel schoolkinderen. De ontploffing sloeg een enorme krater. Ik sliep toen terug bij de soldaten en in de barak was mijn slaapplek een beetje afgeschermd van de rest. Omdat ik terugkwam uit verlof had ik meteen wacht. Rond twee uur kwam er een weerpost om te zeggen dat het alert was, ik moest iedereen oproepen. "Ja maar jij weet dat niet" zeiden ze tegen mij, "het is alle dagen al alert geweest. "Er wou niemand opstaan. Als het zo zit kruip ik ook maar terug in bed dacht ik. Een uur later kwam de luitenant: "zijn ze nog niet op? Het is oorlog!"

10 mei 1940

We zijn toen in oorlogstenuë direct vertrokken naar de stellingen, achter het kanaal. Het begon ondertussen al licht te worden. Zes à acht zware Dorniers met een hakenkruis op, ze vlogen niet hoog, maximum 1000 meter. Ze vlogen recht naar het vliegveld van Schaffen en daar zijn ze beginnen te bombarderen dat het geen naam had. We zijn dan nog drie dagen in Tessenderlo gebleven. Iemand is dan nog in de huizen gaan kijken of hij nergens een beetje frieten voor ons zou kunnen maken. De mensen

De KAJ-proost onderpastoor Claus met (vlnr): Albert Stockman, Albert Provost en Achiel De Rouck boven op de nu verdwenen KAJ-Centrale (Poincarrelaan, Brussel).

waren allemaal al uit de huizen vertrokken. Hij bakte een ganse emmer frieten voor ons en wou nog een tweede emmer maken, maar het frietvet vatte vuur. De derde dag trokken we verder achteruit, 70 kilometer achteruit, door Aarschot en Averbode. *We kwamen toe in het struikgewas* en er riep al snel iemand: “de Duitsers zitten op een kilometer van hier” en iedereen ging lopen. Een auto of twee met gendarmes heeft hen dan tegen gehouden, het was vals alarm. En zo trokken we steeds verder achteruit. ‘s Nachts konden we tegen een muur een beetje uitrusten en onze helm laten hangen. Eten kregen we niet. Als er nog ergens een kip zat, wongen we ze de nek om en braadden we ze.

We kwamen aan het fort van Koningshooikt. Het fort werd door de Belgen bezet en er mocht niemand passeren. Ik moest schildwachten rond het fort zetten en ze hadden een paswoord en een naderingswoord. Iedereen die het fort in wou moest die twee woorden kennen. Er kwam een auto aangereden met een generaal en luitenanten van de gendarmes. Ze moesten stoppen. ‘Paswoord’? Wisten ze niet. ‘Naderingswoord’? Ook niet. Iedereen moest eruit en met de handen omhoog tegen de muur. We hebben hun zakken afgetast en hun papieren meegenomen naar de luitenant, maar het bleken geen spionnen te zijn. Ze waren echt! De volgende ochtend tegen zonsopgang moesten we ons opnieuw verder terugtrekken. Op Pinksteren zijn we in Mechelen aan de St.-Rombout gepasseerd en tot Baasrode afgezakt. Ik dacht eraan om vandaar uit

terug naar huis te gaan maar ze hielden ons tegen. De genie had een noodbrug over de Schelde gelegd. Aan de kerk in Baasrode was de Schelde op zijn smalst en aan de overkant stond de autobus op ons te wachten om ons naar Sas-van-Gent te voeren. Daar werden we dan opgesteld. De Fransen en de Engelsen waren al aan het vluchten, maar dat zeiden ze ons niet. We hebben daar nog een drietal dagen gezeten, zonder eten. Ik heb daar wel voor het eerst in mijn leven champagne gedronken: we moesten ons eten gaan zoeken in de huizen; in de kelder vonden we flessen champagne en een bokaal opgelegde mosselen. We hebben dat dan maar binnengespeeld met een zjat champagne erbij. Enkelen van ons werden goed zat. We moesten dan ook een soort vanabri maken met takken en zware balken en daar grond boven.

Dan moest iedereen een fiets hebben. Ze zijn ze gaan zoeken in Nederland, maar de volgende dag moesten we terug te voet vertrekken. De officieren hadden er de beste fietsen uitgehaald en de overschot op een hoop gegooit. Wij moesten dan maar te voet weer weg terwijl de Duitsers onder weg bleven bombarderen en mitrilleren. Een paar van de onzen zijn er gesneuveld. Voorbij Zelzate had je een kleine parochie, met een zottenhuis, maar wij zakten verder naar Maldegem aan het Schipdonkkanaal. Daar moesten wij weer positie innemen want de Duitsers zaten aan de andere kant. Als we iemand zagen lopen schoten we, maar zij antwoordden niet. Zondagnamiddag kwam de luitenant bij mij om me te vragen met een tweetal mannen de terugweg te dekken terwijl de rest naar Kleit trok. We werden afgelost door de Chasseurs. Ik kom naar hier met de twee-drie andere groepen en we stappen samen achteruit. De luitenant was met die drie andere groepen alleen aangelopen naar Kleit. Onze artillerie was aan het bombarderen want de Duitsers hadden al een offensief ingezet tegen de Chasseurs. Toen heeft de luitenant van de soldaten onder zijn voeten gehad. Ik heb hem toen ook een goeie salade gegeven, want hij had ons laten zitten.

In Rumbeke namen we dan opnieuw positie in. Aan het kasteel van Rumbeke lagen we met een man of zes-zeven. Aan beide kanten van de straat was een gracht. Er stond daar een grote plek rogge en daarin moesten we een schietsector maken, opdat we de vijand goed zouden zien komen. De Duitsers waren ons echter al voor en zaten al geïnstalleerd in die plek rogge. De kogels floten om je heen als je je hoofd rechtte. Ze zetten ook kanons in met brisantbommen, als dat ontplofte vlogen de stukken ijzer rondom. Dat maakte veel doden en gewonden. Ik instrueerde mijn jongens in de gracht te blijven, ik wou geen levens opofferen, daarvoor hadden we nog genoeg tijd. Royaux, onze luitenant die ondertussen commandant benoemd was, kwam bij ons. “Sergeant, vous n’êtes pas à votre place.” (hij was een Waal en kon weinig of geen Vlaams). “Oui, je le sais. Il n’y a pas moyen de traverser la rue. Si vous traversez, vous êtes mort.”

“Mais on doit, on doit, on doit.” “Il n’y a pas moyen.” Hij is dan een eindje in de gracht voortgekropen, zette zich recht en stak de straat over. Aan de overkant is hij nooit geraakt, hij was doormidden gezaagd. Nadat ze hem hadden weggevoerd kwam er een sergeant van de Negende Compagnie, die lag op zijn buik op een brancard. Gans zijn rug was een plek bloed. De fusees vlogen intussen rond, we wisten niet of ze van de Duitsers of van de Belgen kwamen. We herkenden elkaar niet meer, er werd gehuild, getierd en geroepen op elkaar. We hebben toen onze pere gezien.

’s Nachts is het beginnen regenen en toen was het gedaan. We zijn dan verder getrokken. Ik had mijn kompas en mijn stafkaart bij mij en we overnachtten bij een zustertje in het klooster. Ze had koffie voor ons gemaakt en ons elk een fiets gegeven. We moesten over de brug in Deinze. Daar hebben de Duitsers ons gepakt. We moesten onze fiets afgeven en bleven gevangen op een weide met pinnekesdraad aan een kasteel. We moesten daar blijven, we waren krijgsgevangenen. Als ik hier uitgeraak, zeg ik tegen een paar mannen uit Haaltert, dan ben ik weg. En als ik aan het lopen ben, volg mij dan. We werden bewaakt door oudere Duitsers die een

geweer hadden dat ze wellicht van ons hadden afgepakt. Toen moesten we verder marcheren naar Dendermonde. We moesten een stempel hebben om bij moeder te ‘fahren’. Ik vertrouwde het zaakje niet. Ik zei tegen Allaer en tegen Rouck, “let op als er graan staat. Als je tien meter loopt kunnen ze niet meer op u schieten met hun geweer en daarbij moeten ze de rest ook gadeslagen”. We gingen nog even gewillig mee tot in Oosterzele, daar kwamen we op de Gentsesteenweg. “*Durchfahren, Durchfahren*” zei die Duitser. “Ja, ja bij moeder fharen. Jullie naar Engeland fahren zeker?” “Ja, ja”, ge zult er van verschieten als ge het kanaal ginder zult zien, ge zult niet veel goesting meer hebben om over te springen.” Het merendeel van de Duitse soldaten dacht immers dat het Kanaal maar zo breed was als het Albertkanaal. Aan de Vijfhuizen hielden ze ons weer allemaal tegen. Wij slopen de kouter in langs Nieuwerkerken. Donderdagnamiddag was ik thuis. Dat werd tijd want ik liep bijna ‘berrevoesj’, de zolen van mijn schoenen waren volledig versleten. Ik was smerig, vuil en zwart.

Opgetekend door kleinzoon Dries Michiels

Oiljters klappen

steekt naas

“Het steekt naas” betekent dat de perfectie verwacht wordt. Er mag helemaal niets mankeren. En toch is “naas” ons dialectwoord voor nauw. Als het zo smal is, heeft dat dan te maken met een foutmarge? “’t Stekt nie naas” heeft dan een brede marge, het komt er niet op aan, het hoeft niet perfect te zijn. Of het “na naas steekt” of niet, men kan best maar tevreden zijn met wat gepresteerd wordt.

iksken

Wie hurkt, zit in Oiljtert op “zen iksken”. Dat is een verkleinwoord alsof wij willen zeggen dat iemand die hurkt zoveel kleiner is. En voor wie op z’n knieën zit, is daar ook een verkleinwoord voor?

zocht

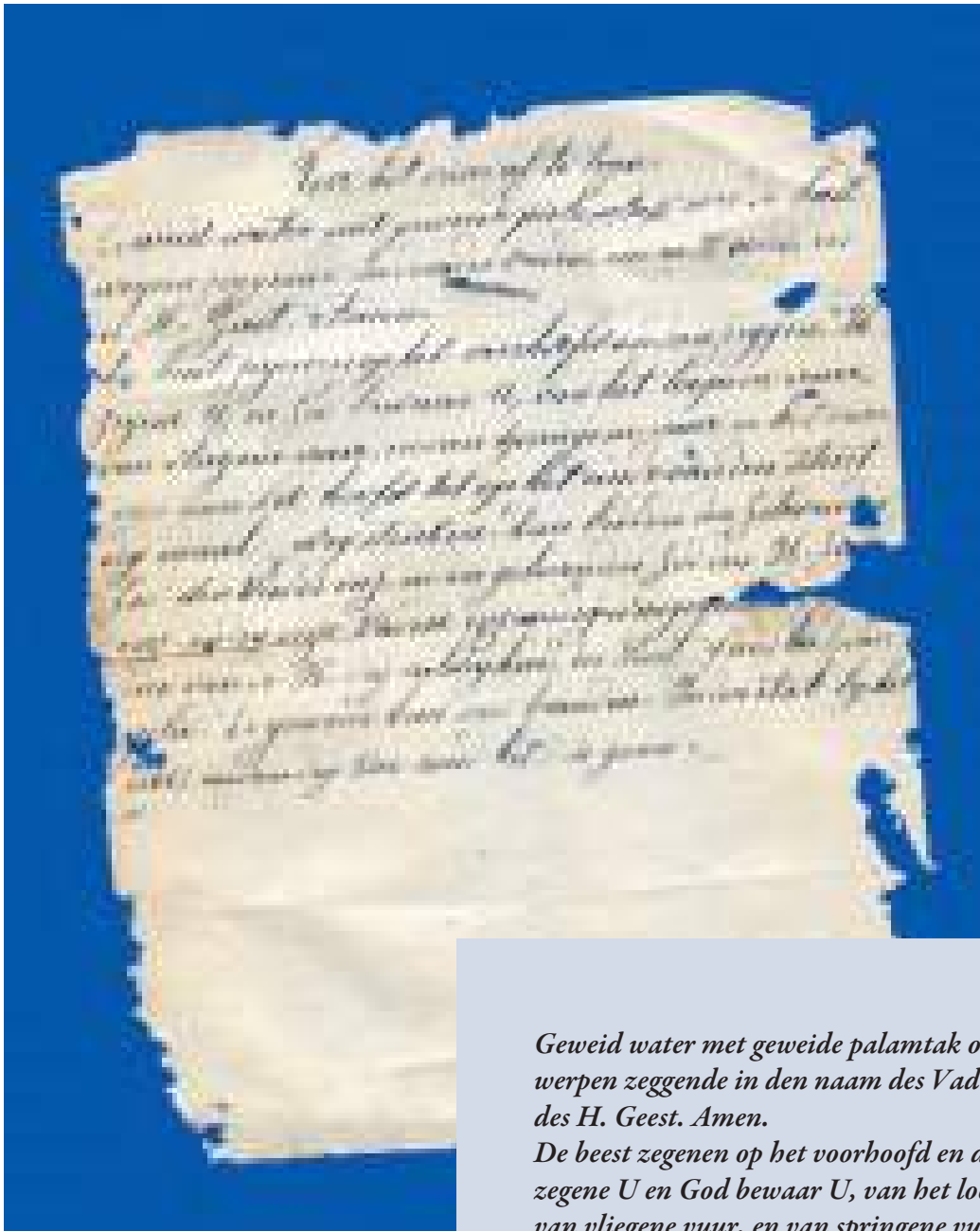
Zocht kennen we als de verleden tijd van zoeken maar “zocht” betekent in Oiljtert vooral gaar. De “patatten zen zogt” en “da grinsjel mag niet te zogt zen”. Ook figuurlijk heeft “zogt” de betekenis van niet meer verder kunnen: “op ’t enje wastje gielegaas zogt”. Wel eigenaardig dat er dan ook gezegd wordt “a kost ginne pap nimmer zeggen”. Dat komt er van als de pap gaar is.

kesseren

Koorts wordt in Oiljtert “kesseren”. Eigenaardig is wel dat je die kunt nemen in plaats van meten. “We zeen a kesseren isj pakken”. Toch beweerde de oud buurman dat een koortsthermometer boven halen geen goed idee is want pas dan ben je echt ziek. Het is natuurlijk zo dat hoge koorts bevestigt dat het niet goed gaat met de gezondheid. Wie geen thermometer nodig heeft “eet ten oek gieën gralekke kesseren”.

Omer

Dierenartsen 'avant la lettre' Voor het 'vier' (vuur) af te lezen

*Geweid water met geweide palamtak over de beest
werpen zeggende in den naam des Vaders, en des Zoons, en
des H. Geest. Amen.*

*De beest zegenen op het voorhoofd en dan zeggen. Ik
zegene U en God bewaar U, van het loopene vuur,
van vliegene vuur, en van springene vuur, en het vuur
van aan het hoofd tot op het einde van den steert
drij maal weg streiken. Dan bidden den Gelovenden
God den Vader enz. en den gelovenden God den H. Geest
enz. en drij onze Vaders, enz. en drij Weesgegroeten enz, ter
eere van de H. Drij vuldigheid, en Sint Jans Evan-
gelie. De geweide keers doen branden. In den stal bij het
dier, en dan drij keer rond het dier gaan.*

Warm aanbevolen

Aalst in Vlaanderen

auteurs: Jos Ghysens, Freddy Caudron en Guido Saey

Het tweede deel van 'Aalst in Vlaanderen' is van de pers. Hierin wordt de geschiedenis van 1700 tot ca. 1909 behandeld. In het tweede deel krijg je een gevarieerd beeld van de stad Aalst en van de Aalstenaars, hun biotoop en hun maatschappelijk, sociaal, cultureel en economisch verleden. Verrijkt met talrijke illustraties in kleur.

Praktische gegevens: Aantal pagina's 857 (17x24 cm), verschijnt in beperkte oplage.

Prijs: € 74,80. **Rek.nr.** BE79 0000 5721 3933, **Genootschap voor Aalsterse Geschiedenis, Haaltert.**

Info: Guido Saey, Pontweg 10 9450 Haaltert (0474 32 27 20). E-mail: guido.sacy@telenet.be

Wapeldrinck of Wat was een pastoor waard in de XIIe eeuw?

In een keure van Brugge uitgevaardigd onder Philips van den Elzas in 't jaar onzes Heren 1190, kan men lezen in kapittel 27: 'Si homo ecclesiae hominem...' enz. (Vertaling: 'als een pastoor een vrije man het moeras in zwiert, moet hij op het gerecht betalen: zes pond aan den drenkeling en zes pond aan Heer en Graaf' (proceskosten zou men nu zeggen). Maar als een vrij man die pastoor de poel induwt, betaalt hij maar drie pond aan de pastoor en evenveel proceskosten'. Dus: de waarde van een pastoor is de helft van een vrij man!

Wapeldrinck?

Het gebruik iemand in het water te werpen, niet om hem te verdrinken maar om hem belachelijk te maken, schijnt wel zeer oud te zijn en gekend in het hele Germaans gebied. Het kreeg zelfs een benaming in de wetboeken, nl. wapeldrinck (wapeldring, wapeldrig, wapeldrinc...).

Volgens Grimm (*Deutsche Rechtsalterthumer*) betekent wapel of wepel, een bron of put. Misschien hebben onze Haaltertse Waalput-wapelput of onze Wijpenstal-wapelsdal daar iets mee te maken? En volgens diezelfde Grimm betekent Wapeldrinck: onderdompeling in het water, Wassertauche, of uit het latijn: iemand zo in 't water smijten dat hij er toch levend vanaf komt. In het Middelnederlands kent

men naast Wapeldrinck ook wapeldopene of wapeldopene met dezelfde betekenis. Soms kan men zelfs iemand ongestraft in het water smijten om er zich vanaf te maken. Kapittel 9 uit diezelfde keure zegt: wie een landloper meer dan één nacht onderdak gegeven heeft en als hij de volgende morgen niet wil weggaan, dan kan de heer des huizes hem straffeloos in het water kieperen. Dit gebruik werd toegelaten tot 1330. Een landloper, ja! Maar dat men een speciaal kapittel voorzag voor de pastoors!?! Ongelukkig voor de vrolijke kant van de wapeldrinckaffaire en voor de onverwachte rol die de pastoors daar schenen in te spelen, moet er hier om 'des waarheidswille' een klein misverstand in de vertaling worden rechtgezet. Homo ecclesiae betekent letterlijk: 'man van de kerk', wat hier te lande gauw begrepen werd als 'pastoor'. Maar in het Latijn van die tijd hadden die woorden een andere betekenis. Homo ecclesiae was geen priester, maar iemand die aan de Kerk toebehoorde, een lijfeigene, een laat, een halfvrije boer die de gronden van de kerk bebouwde en daaraan levenslang verbonden bleef. Toch jammer, zonder dit 'misverstand' was het verhaal toch mooier!

Uit het archief van Oscar Jooris (°Ha 06/07/1894 en + Ninove, 14/11/1990) (zoon van koster Amand Jooris)

Een terugblik op
het wielrennen in
Kerksken in een
prachtig boek

Houd de baan vrij ... De renners zijn in aantocht

Op 20 juli 2016 werd in Kerksken de laatste wielervedstrijd voor elite zonder contract en beloften verreden. Hiermee kwam een einde aan bijna 80 jaar wielervedrijvigheid in Kerksken.

Marcel Baetens, ex-inwoner van Kerksken, dook in de krantenarchieven vanaf de jaren 20 van de vorige eeuw en is erin geslaagd om de volledige geschiedenis van de wielervedrijvigheid in zijn geboortedorp te reconstrueren.

Uren zoekwerk in de krantenarchieven, tientallen gesprekken met betrokkenen en de vrijgevigheid van tal van Kerkskenaars leverden heel wat documentatie op, die verwerkt werd tot een boek van 275 bladzijden met meer dan 200 foto's en tijdsdocumenten.

In het boek neemt de auteur de lezer mee op een boeiende en kleurrijke reis door 80 jaar wielrennen in Kerksken, doorspekt met een massa anekdotes. Zo is hij erin geslaagd om van vrijwel elke wedstrijd die tussen 1928 en 2016 verreden werd in Kerksken, de uitslag terug te vinden en bevat het boek ook een overzicht van de "coureurs van Kerksken" tussen 1928 en vandaag, zowel in de KBWB, bij de nevenbonden als bij de wielertoeristen. Het boek bevat ook een eerbetoon aan Aimé Roelandt, die jarenlang de wedstrijden van commentaar voorzag

Kortom, voor wie de exploits van Achiël Buyl, "Etienneke Lievens", Willy Van der Eecken, Luc De Troyeren alle andere Kerkskense wielcracks nog eens wil beleven, voor wie zich de gouden tijden van de koersen met Kermis "Ten Drauk", "Kermis Ten Berg" en "Kermis Ten Boekent" voor de geest wil halen, is deze uitgave van de Heemkundige Kring een absolute must.

Bestellen kan via voorinschrijving bij de Heemkundige Kring via overschrijving van € 25 (+eventueel € 5 portkosten) op rekening nr. BE40 4395 0830 6163 met vermelding "wielrennen Kerksken". *De voorintekenaars worden uitgenodigd op de voorstelling op 26 september 2020.*

DE WAARANDE

Denderhoutem - Haaltert - Heldergerm - Kerksken - Terjoden - Denderhoutem - Haaltert

Atom, de Molenstraat

*Oud weggetje eeuwen geleden
van kerk naar kerkhof
onderweg het plechtstatige gemeentehuis
een school jongens meisjes gescheiden
en later herbergend het postkantoor
een molen malend het graan
voedsel voor zovelen
en verder nog een kapel
kapel van zeven weeën
troostend de bedroefden bedrukten.
De moderne tijd achterna
het kerkhof omgedoopt tot begraafplaats
de kapel verplaatst gemoderniseerd
het gemeentehuis naar andere oorden
de school ontmanteld
het postkantoor verdwenen.*

*Een zanger-juwelier daar geboren
zingend ontroerend verbindend
over zijn dorpje zoals het vroeger was.
De statige gebouwen cultuurtempel nu
zwarte stenen rode letters
ronde wit-glazen toren
energiezuinig licht en luchtig
ruim riant eigentijds
waar muziek de toon aanvoert
woord zang dans de plak zwaaien
vermaak amusement
brood en spelen
academische ernst evenzeer
maar nog steeds
Atom, de Molenstraat*

Nera Redant

